

Rapor

Sayın

Ömer Asım Aksoy
Genel Yazman
Türk Dil Kurumu
Kavaklıdere- Ankara

Dr. Semih Tezcan'ın 'Azerbaycan Folklor Antolojisi'nin Türk çevri yazısına aktardığı yapıtını okudum. Düşüncüklerimi aşağıda sıralıyorum.

a) Türk okuyucusunun bu kitabı anlaması için, başta, onun eline anahtar olarak verilen bilgi yetersiz olduğu gibi yararsızdır da. Türkiye okuyucusunun kitabı okurken, her karşısına çıkan güçlüğü bu anahtarla açması gerek olacak, Azerbaycan lehçesini ve dil özelliklerini öğrenmek zorunda kalacak, bu da, kitabı sonuna değin okumak için onun göstereceği teahmülü açacak ve okumaktan alacağı zevki yitirmesine yol açacaktır.

b) Kitabın aslındaki alfabenin, yapıtın diline dokunmadan Türk alfabesine çevrilməsi yerine, dilinin Türkiye Türkçesine çevrilmesi daha yerinde olurdu. Böylece, Türk okuyucusu, kendi konuşup yazdığı dilde bir kitabı kolayca, sıkılmadan ve daima baştaki bilgiye başvurmak zorunda kalmadan okumak imkânını bulurdu.

c) Kitabın okunup anlaşılması için, ilk sırada yer alması gereken 'Sözlük' ikinci cildin sonuna bırakılmıştır. Bu yüzden, okuyucu, anlamını öğrenmek istediği ve sayısı pek çok olan sözcükler için ikinci cildin basılmasına bekleyecektir. Bir başka deyişle, ikinci cilt basılınca değin, birinci ciltten yararlanmak tam olmayacaktır. Bu büyük bir eksikliklerdir. Bu bakımdan Antolojinin, her iki cildinin aslıyla birlikte elemizde olması gerektir.

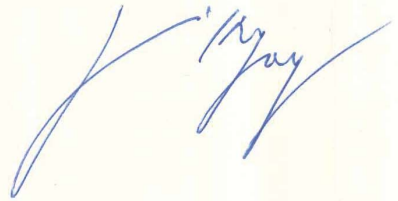
ç) Kitabın aslı elimizde olmadığı için, Dr. Semih Tezcan'ın, bunu Türk çevri yazısına aktarırken ne denli başarılı olduğu, yenilikler yapıp yapmadığını saptayamayız. İstenen rapor için 'Azerbaycan Folklor Antolojisi'nin Türk çevri yazısına aktarılan şekliyle aslının karşılaştırılması gereklidir.

d) Bence için baş önemi, yukarıda (b) sırasında belirttiğim gibi, kitabın dilini koruyarak ~~orun~~ Türk çevri yazısına aktarılması yerine, onun doğrudan Türkiye Türkçesine aktarılmasıdır.

Sonuç.- Yukarıda belirtmeye çalıştığım nedenler dolayısıyla, elimizdeki birinci cildin basılmasında bir yarar yoktur.

Orhan Şaik Gökyay

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 089-180/1

TÜRK DİL KURUMU

Kavaklıdere, Atatürk Bulvarı No. 221
Telf. 12 44 24 - 12 44 34 - 18 86 37

33/736

ANKARA, 1.10.1973

Sayın Orhan Şaik Gökyay,

Dr. Semih Tezcan'ın Kurumca bastırılması dileğiyle gönderdiği "Azerbaycan Folklor Antolojisi" adlı yapıtın incelenmesine karar veren Yönetim Kurulumuz, bu çalışma için siz, Prof. Sadettin Buluç ve Tahir N. Gencan'dan oluşan bir yarkurul seçmiştir.

Gereken incelemenin yapılması ricasıyla, kitabı önce size sunuyorum. Çalışmanızın bitiminde raporunuzu hazırladıktan sonra yapıtı Prof. Buluç'a ya da Tahir N. Gencan'a vermenizi diler, saygılarımı sunarım.

Genel Yazman

Ömer Asım Aksoy

Ömer Asım Aksoy

TDVİSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 089-180/2

YP.

Dr.Semih Tezer'in 'Azerbaycan Folklor Antolojisi'nin ikinci cildini inciledim. Kitabın bundan önceki yazımda bildirdiğim yönlerine yeniden eklediklerimi aşağıda sunuyorum.

Bu kitabın,bizim harflerimize çevrilerek yayımlanmasında büyük bir yarar görmüyorum. Bu haliyle yapıt,bizim okuyucularımızın büyük bir bölümünü ilgilendirmeyecektir. Pek bilmediği bir lehçe ile yazılmış sayacağı bu kitabı ilkin güçlükle okuyacak,anlamak için kendini zorlarsa bile,her satırında birkaç kez sözlüğe bakmak zorunda kalacak ve sonunda bir tat almayacağı için,daha ilk sayfaları çevirmeden kitabı elinden bırakacaktır.

Azerbaycan Folklor Antolojisi'nin Türk Dil Kurumu'nca basılmasını isteyen Dr. Semih Tezer'in bunda güttüğü amaç,yakın bir ilişkimizi olan Azerbaycan folklorunu bizim okuyucumuza tanıtmak olduğuna göre,bu amaçtan yukarıda belirttiğim nedenle ç k uzuk düşmüş olacağımız meydandadır.

Ancak Azerbaycan 'Halk Dili'ni incelemek isteyen bir kimse için, bu biçimiyle kitaptan bir yarar umulabilir. Semih Tezer'in amacı ise bu değildir. Eğer Azerbaycan Folklorunu tanımamız isteniyorsa,o zaman,bu kitabın bir çeviri yazı ile aktarılması yerine,dilinin bizim Türkçemize çevrilmesi daha yerinde olur. Böyle yapılırsa,kolayca okuyabileceği için daha geniş bir okuyucu bölümü bundan tat alarak yararlanabilir. Yine de anlamakta güçlük çekeceği bir yığın sözcük için durmadan 'sözlük' bölümüne baş vurmak gereği ortadan kalkmayacaktır,bunu ayrı ve başlı-başına bir engel sayıyorum. Kaldı ki 'sözlük' te bu konuda pek yardımcı görülüyor. Söz Sözlük'ü incelediğimiz zaman bunda eksikler,yanlışlar buluyoruz. Anlaşıyor ki ,kitabı hazırlayan,bunun gereğince üstesinden gelmiş değildir.

Bu yargıyı askıda bırakmamak için birkaç tanık vermeyi yerinde buluyorum.:

Ahı karşılığı 'ah' verilmiş ve bir ünlem olarak gösterilmiştir. Gerçi bu bir ünlemdir,ama anlamı 'ah' değildir. Başka metinlerde de geçen bu ahı ya da ahı,adı belli sözlüklerden bildiğimize göre 'cömert' demektir ve bir 'hitap' olarak kullanılmaktadır.

Aragının hangi dilden geldiği belirtilmemiş,oysa bu arakçın olarak yaygın bir sözcüktür.

Baş dönmek 'yalvarışlı bir istekte bulunmak' değildir. Bu deyim çok yaygın bir inancı anlatır. Birinin başına gelen kazayı,hastalığı, onu seven birinin kendi üzerine çekmesi için hastanın başı çevresinde dönmesi demektir. Bu konuda rahmetli Köprülüzadenin başlı başına bir yazısı ve

incelemesi vardır. Sözlükte geçen 'gadan alım' da bunun gibidir.

Bedov sözcüğü Arapça bedevi ('arap atı) diye açıklanmış. Oysa bunun Arap atı ile bir ilgisi yoktur. Bu sözcük denizden çıkan bir aygırın kısrağa aşmasıyla onun dölünden gelen soy-atların adıdır ve bidev diye adlanır. Bu konuda da rahmetli Zeki Velidi Togan'ın ,türlü kitaplarında bilgi vardır.

Deye sözcüğü 'toprak kulübe, ahır' diye karşılanmıştır. Oysa bu Azerbaycana özgü bir tür çadırın adıdır. Bu konuda da Azerbaycanlı Selim Refik'in bir incelemesi 'Azerbaycan Yurt Bilgisi' dergisinde çıkmıştır.

Gerenay Farsça kereni, karni diye açıklanmış ve Türkçe kara Farsça ney'den oluşmuş bir sözcük olarak gösterilmiştir. Oysa bu sözcük Farsça Kerrnay ve kerrenay'dan bozmadır.

Girdar sözcüğü bir soru işaretiyle girdkâr (Tanrı) diye açıklanmıştır. Bu sözcük Farsça girdar olup 'uyuz, pis, murdar' demektir ve sözcüğün bu anlamı metne de uymaktadır.

Gül-i handan 'gülümseyen gül' diye açıklanmıştır. Pik bir anlam taşımayan bu sıfat tamlamasının anlamı 'açmış gül' demektir.

İlha karşılığı sürü deyip bırakılmıştır. Oysa bu herhangi bir sürü demek değildir. Yalnız kısarak ve at sürüsü demektir. Sığır ya da koyun sürüsü için 'ilhi= ilki' denmez.

Maya sözcüğüne doğru olarak 'dişi deve' karşılığı verilmiştir, sonra da bunun Farsça mâdeden geldiği eklenmiştir. Mâde, dişi deve değil, yalnızca 'dişi' demektir, 'maya' ili ilgili değildir. Netekim 'erkek deve' diye açıklanan ner sözcüğü de yalnızca 'erkek' demektir, şîr-i nerde olduğu gibi.

Mazarrat sözcüğü metinde tekil olduğu halde Arapçada bunun çoğulu olan 'Kazarrât' diye gösterilmiş ve 'zararlar' diye anlam verilmiştir.

Mazmun sözcüğü 'sanatlı söz, mazman' diye açıklanmıştır. Bu sözcüğün metinde geçtiği yerdeki anlamı ise 'meal, içindeki, kavram'ı gibi bir anlamdadır.

Mişarın 'bıçkı, testere' diye anlamı verilmiş, bunun Arapça minşâr dan geldiği açıklanmamıştır.

Mürdeşir sözcüğü 'ölü yıkayıcı' diye doğru olarak karşılanmış ise de Farsçası mürdeşur olarak verilmiştir, doğrusu mürde-şu dur.

Nehengin karşılığı 'çık iri' diye verilmiştir. Bu sözcük türlü metinlerde bu anlamda kullanılmakla birlikte aslı anlamı 'timsah'tır.

3)

Nesteren için 'latin çiçeği' denmiştir. Sözlüklerdeki anlamı ise 'Nerkis, Hind yaban gülü, yaban gülü'dür.

Nezr in 'adak' olarak karşılığı verildikten sonra bunun Arapçasının Nezîr olduğu söylenmiştir. Nezîr ise 'Nezir'le ilgisi olmayan başka bir anlamdadır.

Şâbâş sözcüğü 'bravo, aferin, alkış' ve bir de 'bahşiş' anlamına Farsça bür sözcüktür. Bunu Farsça 'şâd-bâş'tan bozma olarak göstermek yanlıştır.

Yeşil-baş yaban ördeği degildir. Türkçede yetmiş kadar adı olan ördek soylarından yalnız bir tekinin adıdır.

Yemen için 'metne göre değerli bir taş' diye anlam veriymiştir. Bunun akık taşı olduğu besbellidir.

Zehlesi gitmek karşılığı verilen 'nefret etmek' doğru değildir. Zehresi gitmek'ten bozma olduğu meydana olan bu deyimnin anlamı 'ödü patlamak' demektir.

Zeyrekin anlamı 'canlı, çalışkan' değil, 4akıllı, çabuk kavrayan, anlayışlı, keskin zekâlı' demektir.

Bu tanıklar çoğaltılabilirse de, 'Sözlük'ün bize tam bir güven vermediğini göstermek için yeterlidir, sanıyorum.

Bugün bizim konuşma ve yazı dilimide kullanılmakta olan, herkesin bildiği kimi sözcüklere de bu 'Sözlük'te gereksiz olarak yer verildiğini eklemek isterim.

14. Ocak.1974

Orhan Şaik Gökyay

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 059-182/3

TÜRK DİL KURUMU

Atatürk Bulvarı No. 221
Kavaklıdere, Telf. 12 44 24 - 18 86 37
ANKARA - TÜRKİYE

736

TDVİSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 059-180

Sayın Orhan Şaik Gökyay

Kayışdağı Cad.124/1

Göztepe-Istanbul

4. Ekim. 1973

ایران کیسہ ۱۰۰